

main obtained conclusions are as follows: high scores of activity of our soldiers in various parts of the world make it possible to assert that traits such as responsibility and activity of actions determine the basic practical content of their work (on the basis of these estimates, Ukraine has received the status of «contributor of international and European security» and continues to hold it today); Ukraine intends to continue its peacekeeping activities, thus fulfilling its obligations to the international community and making a contribution to strengthening peace and stability on our planet.

Keywords: peacekeeping activity, international security, Ukraine, NATO, cooperation.

Вонсович А. С., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений, ЧАО «Украинско-Польское высшее учебное заведение «Центрально-Европейский университет» (Украина, Киев), sefinrof@ipnet.ua

Миротворческий опыт Украины как фактор поддержки и обеспечения международной безопасности

Целью данной статьи является исследование миротворческого опыта Украины в качестве фактора поддержки и обеспечения международной безопасности. Во время написания статьи, автором были использованы следующие методы: анализ, синтез, сравнение, индукция, дедукция. Основные полученные выводы состоят в следующем: высокие оценки деятельности наших военнослужащих в разных регионах мира дают возможность утверждать о том, что такие черты как ответственность и активность действий, определяют основное практическое содержание их работы (на основе этих оценок Украина получила статус «контрибутора международной и европейской безопасности» и продолжает удерживать его и сегодня); украинское государство намеревается и дальше продолжать миротворческую деятельность, тем самым выполняя свои обязательства перед международным сообществом и делая вклад в укрепление мира и стабильности на нашей планете.

Ключевые слова: миротворческая деятельность, международная безопасность, Украина, НАТО, сотрудничество.

* * *

УДК 327(477):323.28(470)

Черник П. П., кандидат политических наук, доцент, начальник кафедры иностранных языков та військового перекладу, Національна академія сухопутних військ ім. гетьманів Петра Сагайдачного (Україна, Львів), perto.chemyk@ukr.net

ТЕПЕРІШНЄ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ В РОЗРІЗІ ГЛОБАЛЬНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ

Комплексно проаналізовано геополітичні аспекти російської інтервенції в Україну весною 2014 року. Доведено, що геополітичне положення України відіграє ключову роль не тільки у прагненні Росії відновити власний статус у якості світової держави, а й загалом впливає на стабільність балансу світових сил. З'ясовано, що геостратегічні цілі, в тому вигляді як ставила перед собою Російська Федерація, наразі не реалізовані. Розглянуто можливі сценарії розвитку конфлікту та його наслідки для сучасного укладу міжнародної системи. Визначено, що потрібні системні загрози, котрі несе дане протистояння українській державі, саме через цей конфлікт Україна має унікальний шанс перетворитися з суб'єкта в повноцінний об'єкт світової політики та перейти на якісно новий щабель розвитку. Методологічний інструментарій дослідження склали досягнення таких наук як геополітика та теорія міжнародних відносин.

Ключові слова: геополітичне положення, світовий баланс сил, геостратегічні цілі, національні інтереси, міжнародна система.

Після Другої світової війни постало питання врегулювання чи впорядкування світу. Тодішній світ був двополярним: США – СРСР. У 1991 році світ став однополярним. На той час ще не було такого потужного Європейського союзу, який формально постав 1993 року, проте потужним геополітичним гравцем став на межі 2000–их. Росія була в руїні. Китай виходив з комуністичного колапсу. «Американський лад» тривав до того часу, поки не появились ці два потужні економічні і геополітичні гравці. Сьогодні світ нагадує трикутник: США–ЄС–Китай [4].

Для того, щоб зрозуміти, що зараз відбувається в Україні і які геополітичні наслідки матимуть ці події, потрібен екскурс до того «status quo», в якому 22 роки

перебувала і Україна, і весь світ. На наших очах це геополітичне «status quo» руйнується. Тобто, не тільки В. Путін з його агресією щодо України, не лише українські протести на «Майдані», але й об'єктивні економічні зміни, зміщення економічного центру світу [5].

З огляду на те, що Європейський Союз ще не є остаточно усталеною структурою ні щодо форми, ні щодо своїх меж, ні щодо наповнення – називатимемо його проектом ЄС. Проект ЄС має доволі розбудовану периферію – країни, які так чи інакше беруть участь в цьому великому геополітичному проекті. Прагматичність інтересів ЄС у стратегії «сусідства» відносно України визначається декількома чинниками: формуванням на своїх східних кордонах поясу стабільності й безпеки; відсутністю в ЄС чіткої та узгодженої концепції європейського інтеграційного процесу, а також загального бачення майбутнього Єдиної Європи [9, с. 327–329]. Розширений ЄС сам ніяк не може визначити оптимальний погоджений варіант чергового етапу поглиблення євроінтеграції. За нинішніх умов ЄС не готовий прийняти в свої лави нові держави, в тому числі Україну [3, с. 45]. Інтеграція може здійснюватися за сприятливіших внутрішніх і зовнішніх обставин (успішні реформи в самому ЄС). Тому, враховуючи цю периферію інтересів ЄС, ми можемо говорити про «проект ЄС+».

«Новий Китай» також перебуває у процесі трансформації та проектування. Мова йде не лише про його ревізійніську риторичку (Тайвань) чи економічну практику (Гонконг, Макао). Значною мірою Китай відбудовує свої суто китайські зв'язки, скажімо з Сінгапуром, але разом з тим розбудовує свою систему інтересів по цілому світі. Тому, враховуючи цю периферію інтересів та впливів «Нового Китаю», ми можемо говорити про «проект Китай+» [5].

Ну і звичайно США як світова держава. За останні періоди було різне сприйняття США самих себе. Були спроби «вийти з себе», користатися розпадом СРСР, економічними проблемами Китаю, не сформованістю ЄС і вибудувати монополярний світ. Таку геополітичну конструкцію можна назвати проектом тому, що вона доволі динамічно змінювалася – якийсь час до неї було залучено шлейф центральноевропейських країн тощо. Однак, були періоди концентрації на внутрішніх проблемах. Особливо при першій каденції президента Б. Обами. Отже, ми можемо говорити про «проект США+» [5].

Саме в такому розрізі побудоване дане дослідження, яке має виключно актуальний характер. Адже ж без розуміння реалій світової геополітики неможливо побудувати правильну стратегію захисту національних інтересів на зовнішній арені, особливо в умовах фактичного воєнного протистояння України та Росії.

Мета роботи – комплексний аналіз геополітичних передумов російської інтервенції в Україну весною 2014 року.

Об'єктом дослідження є глобальний вимір російсько–української війни 2014–2015 років та її наслідки для сучасної міжнародної системи.

Предметом дослідження є цілі та завдання російської стратегії щодо інтервенції в Україну, комплекс зовнішньополітичних інструментів Російської Федерації у нарощуванні конфлікту.

Методологічний інструментарій дослідження склали досягнення таких наук як геополітика і теорія

міжнародних відносин. Використані наступні методи дослідження: системний, діяльний, порівняльний, історичний, нормативно-ціннісний та ін., що дозволило автору детально проаналізувати існуючий матеріал та зробити ґрунтовні висновки [2; 6; 10].

Слід констатувати, що дане дослідження є однією із перших спроб дати науково виважену оцінку подіям комплексної агресії Росії проти України у 2014 році та виокремити саме геополітичну складову цього протистояння.

На місці СРСР залишилася геополітична порожнеча. З приходом до влади В. Путіна знову було зроблено заявку на те, щоб стати якщо не світовим, то хоча б значущим геополітичним гравцем. Економічним фундаментом російського реваншизму стала кон'юнктура на енергоресурси. В. Путін спробував хоча б частково відновити армію. Однак і досі вся міць Росії тримається на застарілому ядерному потенціалі. В. Путіну вдалося взяти під повний контроль інформаційне поле Росії та пострадянських країн, що дійсно є його великим ресурсом. Однак В. Путіну не вдалося збудувати у РФ нову економіку. Тому перспектива заявки на те, щоб стати світовим геополітичним гравцем сильно перебільшена. В. Путін теж хотів би розбудувати проект «Росія+». Однак ні економічно, ні політично проект «Росія+» не може розглядатися як співмірний з трьома попередніми [5].

Після консолідації ЄС та консолідації Росії у 2000 роках, Україна опинилася в своєрідному геополітичному трикутнику: між США+, ЄС+ та РФ. З огляду на те, що кожен з цих гравців мав свій набір інструментів впливу на Україну, тогочасний президент Л. Кучма виробив концепцію «багатовекторності» і вдало дрейфував між цими великими геополітичними гравцями. Тактично ця концепція мала певні плюси – не потрібно було негайно відповідати на запитання, які могли б не відповідати інтересам одного з цих гравців. Однак були й мінуси – Україна перетворювалася на «сіру зону» – зону невизначеності, а, отже, і небезпеки. Україна довго користувалася тими гарантіями безпеки та територіальної цілісності, які були прописані у «Будапештському Меморандумі» – Меморандумі про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до «Договору про нерозповсюдження ядерної зброї». Це міжнародна угода, укладена 5 грудня 1994 року між Україною, США, Росією та Великою Британією про неядерний статус України. Угода містить пункти, котрі надають Україні гарантії її суверенітету та безпеки [5].

Цю «ділию невизначеності» порушив президент В. Ющенко, який з 2004 року, після «Помаранчевої революції», змінив політику «багатовекторності» на проєвроатлантичну політику. Більше того, зауважимо, що і у США і Європі вважають, що найкращим способом зупинити зростаючі імперські амбіції Росії стане гарантія незалежності України. Прихильники цієї думки говорять, що Захід зобов'язаний зробити все можливе, щоб не допустити встановлення прямого або непрямого контролю Кремля над Україною. Росія ж, в свою чергу, стверджує, що не буде в безпеці у випадку вступу України в НАТО. З цього випливає, що нейтральний статус України не може бути предметом для обговорення з точки зору будь-якого російського лідера, який готовий і здатний відстоювати національні інтереси. Саме в такому ключі і слід розглядати подальшу російську стратегію стосовно України [1].

Отже, з обранням президента В. Януковича у 2010 році було змінено військову доктрину і на законодавчому рівні було зафіксовано «позаблоковий» статус України. Україна офіційно відмовилася від наміру інтегруватися в НАТО. Очевидно, будучи цілком підпорядкованим впливу Росії, В. Янукович просто готувався до останнього рішучого кроку – спроби відмовитися і від європейської інтеграції. Поза всякими сумнівами В. Янукович, у відповідності з планами В. Путіна, мав привести Україну у реваншистський проект відновленого в інших формах СРСР – Євразійського союзу [5].

Остаточне підписання, а точніше не підписання, угоди про асоціацію мало відбутися 28–29 листопада 2013 у Вільнюсі. Тому за кілька днів до того уряд України вирішив призупинити процес підготовки до укладання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Рішення уряду України призупинити процес підготовки до укладання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС викликало хвилю протестів у самій Україні. Станом на 22 листопада 2013 р. в багатьох містах України стали стихійно виникати «евромайдани». Протистояння на Майдані завершилося поваленням режиму президента В. Януковича.

Після його повалення Верховна рада України почала швидко змінювати і зовнішньополітичну концепцію і оборонну доктрину. Було вирішено повернутися і швидкими темпами підготувати та підписати «Угоду про асоціацію України та ЄС». Ці зміни базувалися з одного боку на стихійних вимогах протестантів з «Майдану». А з іншого боку – політичними установками політичних партій та рухів, які брали участь у протестах на «Майдані». На ці зміни різко зреагувала Росія. Наприкінці лютого 2014 року Росія розпочала інтервенцію в Україну. Головним об'єктом став півострів Крим.

Мета-мінімум – зробити Україну некерованою, посягти повний хаос. Що В. Путін і робить як через свою агентуру, так і через проросійські організації. Мета-максимум – на базі Криму створити плацдарм для подальшої дестабілізації і або повзучої, поступової, або ж навіть миттєвої анексії України. Одним з варіантів такої анексії може бути повалення існуючого в Україні уряду. Іншим варіантом може бути нівелювання здобутків «Майдану» через розставляння в Україні своїх кадрів, підміну лідерів «Майдану», і т.д. Є ще й побічні цілі, які насправді можуть бути головними. Вони можуть бути спричинені «сланцевою революцією» у газодобуванні, яка загрожувє російській монополії на ринку [5].

А зараз проаналізуємо цілі «путінської» Росії в Україні в більш широкому контексті. З огляду на наведені вище міркування та прагнення В. Путіна знайти своє місце на великій світовій геополітичній арені з обов'язковим урахуванням специфіки його мислення як державного лідера.

Отже, В. Путін, судячи із багатьох його висловлювань, абсолютно переконаний у всесильності США і причетності ЦРУ чи не до усіх процесів у світі. Так, він вже неодноразово заявляв про інспірування «арабської весни» США – і це при тому, що Х. Мубарак був безапеляційним союзником США, а М. Каддафі ніколи не був настільки лояльним до Заходу, як на момент повстання у Лівії. Виходячи із цих фактів, саме кризь призму «всесильності ЦРУ» В. Путін сприймав і події в Україні. Слід пам'ятати, що правління В. Януковича, в

цілому, влаштувало Захід – компанії із США підписали вигідні контракти на розробку родовищ сланцевого газу, ЄС влаштувала стабільність України при її економічній безперспективності. Проте, в картині світу В. Путіна це постало як агресія Заходу. Усе, що відбулося після цього, не втрачає зв'язності та внутрішньої логіки в рамках тої парадигми, яку ми пропонуємо.

- 1) не пустити НАТО до своїх кордонів;
- 2) не допустити розширення ЄС, оскільки реальне благополуччя України, вкрай ризиковане для клептократичного режиму В. Путіна;
- 3) за можливості – раз і назавжди розв'язати «український вузол», просто розділивши країну на частини [13].

Наступне, в суто воєно–стратегічному контексті:

1) вирішити завдання щодо нівелювання системи ПРО в Східній Європі. Для цього йому необхідний вихід на Придністров'я, з тим щоб закрити Румунію і тим самим вирішити задачу з узяття під контроль всього північного Причорномор'я. Крім того, в даному контексті вирішиться питання Молдови;

2) отримати інфраструктуру для модернізації російської армії в умовах наростаючого конфлікту із Заходом;

3) показати могутність і військову міць Росії. З точки зору утримання влади В. Путіну, який створив символічну ауру, яка передбачає, що РФ велика країна, яку всі бояться, вкрай необхідно показувати набір перемог [11].

Таким чином бачимо, що план розчленування України таки існував. У Кремлі давно зрозуміли, що всю Україну взяти під контроль неможливо. Тому Москва почала готуватись до масштабних політичних потрясінь в 2015–2017 роках. В. Путіну не потрібні тільки три області на сході України, він спробував забрати весь південно–східний пояс з виходом на Молдову і Придністров'я. Взавши Україну «серпом знизу», Росія «впивається» в тіло Східної та Центральної Європи, повністю контролює Чорне море та виходить на Болгарію. Україна перетворюється на третьорядну, з усіх боків відокремлену, державу без будь–якого серйозного економічного потенціалу [12].

А зараз спробуємо глянути на проблематику України, «Майдану» та розв'язаної війни під кутом точки зору саме американсько–російського протиборства, де Україна розглядається тільки як поле бою.

Існує точка зору допустима як для США, для Росії, так і для ЄС. Ніхто, не очікував «Майдану–2» в тому вигляді, в якому він стався. Американці, наприклад, виходили з осінніх опитувань 2013 року, які показували повну деполітизацію українського суспільства. Ті країни ЄС, які мали справу з Україною (насамперед Німеччина), розглядали «Майдан» як повторення 2004 року.

Повернемося до США. На кінець 2013 року Україна як і регіон Східної Європи взагалі не входив в американську актуальну політику. На практиці це означало, що у США не було стратегічного бачення бажаного розвитку регіону, і вся Східна політика була віддана інститутам ЄС і НАТО. Тому, коли вибухнула криза, американці просто діяли за стандартною схемою: заяви про підтримку руху загальногромадянського протесту, вимога невтручання третіх країн в українські справи тощо. Що в свою чергу, послуговувало додатковим каталізатором для агресії Росії [7].

При відсутності продуманої стратегії, практично всі дії США в 2014 році були адаптивною політикою –

реакцією на російські кроки. Тактично вони намагаються натиснути на Росію з тією метою, щоб вона «отямилася» і хоча б формально повернулася до старого формату відносин. Найбільше США (як і ЄС) не прагнуть різкої поразки Росії, яка призвела би до розвалу країни.

Проблема полягає в глобальній безпеці. Упродовж останнього часу увесь регіон Близького Сходу і Центральної Азії прискореними темпами занурюється в хаос: американці йдуть з Афганістану, ісламісти різних кшталтів воюють один з одним. Центральноазиатські авторитарні режими переповерхнені молодим, безробітним населенням, у якого об'єктивно дуже мало перспектив – ідеальне середовище для тероризму, а різкий розпад Росії тільки прискорить центральноазиатську кризу [7].

У таких умовах розпад 140 мільйонної країни з неконтрольованим ядерним арсеналом – «страшний сон» будь–якого західного політика. Поразка «путінської Росії» в Україні, без «збереження обличчя», до такого розпаду неминуче призведе. У певному сенсі, Росії потрібна програма, яку можна порівняти з денацифікацією Німеччини після II світової війни [7].

Тепер про ЄС, точніше кажучи, про Німеччину. Саме Німеччина і РФ запустили усю нинішню кризу. Як видається, на кінець 2013 року між цими гравцями склався свого роду консенсус про розподіл українського ринку на дві частини. Можливо, саме під цю справу В. Януковичем була зірвана асоціація з ЄС. Далі, очікувалося, що почнеться розкол країни, з перспективою федералізації з можливістю орієнтації на різні економічні блоки. Заввадив цьому сценарію чинник «Х» – «Майдан». У підсумку ЄС опинився в ситуації вимушеної конфронтації з РФ. Стара стратегія – суто економічна і політична, у якій Україна – просто об'єкт для економічного поділу більш сильними державами відійшла в минуле, а нової стратегії у ЄС немає. Європа прагне закінчити конфронтацію з Росією, так як вона не входила в її плани, а готовність використовувати ресурси безпеки у європейських політиків не спостерігається. План мінімум – підтримка «Мінського статус–кво». В ідеалі – заміна В. Путіна на більш прийнятний політика [7].

Що ж до В. Путіна, то окрім перелічених вище цілей, «Майдан» 2014 року, суспільство вільних людей – екзистенційний ворог російського президента, що ставить на перше місце своє безумовне право розпоряджатися всередині своєї зони впливу. Не дивно, що реакцією на перший акт самостійної політичної волі «Майдану» стала військова агресія. Тактичну зброю В. Путіна – поєднання інноваційної пропаганди (мабуть, вперше в історії ми дійсно маємо справу з інформаційною зброєю в прямому сенсі слова), гібридної війни і шантажу ядерною зброєю. На перший погляд вищеописане виглядає логічно. Насправді ні. За минулі 70 років світ змінився, навіть при бажанні, просто нікому на Заході сідати з В. Путіним за «ялтинський стіл». Також, стратегічно Росія не в змозі конкурувати з Заходом: не може 1% світового ВВП конкурувати з 50% [7].

На нашу точку зору російський президент допустив ще одну фатальну помилку, яка не дозволяє Європі та США домовитися з РФ за рахунок України. Помилка полягає у включенні Криму до складу Російської Федерації. Якби був реалізований «абхазький сценарій», то вже давно був би мир. Постмайданні політики в Мінську показали, що вони готові розігрувати схему у вигляді «федеративної

реформи», Європа дала на це свою згоду. Але ось визнати анексію Європа не може – це порушення основи європейського світу: «У Європі кордони не змінюються з допомогою агресії». Вивести ж Крим зі складу РФ В. Путін не може через описані вище причини [7].

Однак у цьому конфлікті є ще один вимір, який насправді може виявитися головним. Географічне положення України фактично в центрі Європи, є вихід до моря, а газотранспортна магістраль має стратегічне значення. ГТС України є третьою у світі за складністю інфраструктури. ГТС «Укртрансгазу» складається з магістральних газопроводів протяжністю 37,6 тис. км. в одноступеневому обчисленні та 71 компресорною станцією. Пропускна спроможність на кордоні РФ з Україною становить 288 млрд. куб. м., на західному кордоні України – 178,5 млрд. куб. Як відомо, в нинішніх поставках газу в ЄС все залежить від газопроводів. Проблема не в тому, що немає газу – проблема в його доставці в ЄС. На сьогоднішній день ні Іран, ні країни Середньої Азії, ні США фізично не можуть поставляти газ до Європи, оскільки у них відсутня транспортна інфраструктура. Росія постачає в Європу близько 186 млрд. куб. м. газу, тобто українська ГТС може повністю забезпечити його транспортування [8].

Таким чином, Європа в плані поставок газу залежить від України не меншою, а навіть більшою мірою, ніж від Росії. Росія може тільки продати газ, але доставити його в необхідних обсягах без української ГТС не може. Так, можливо, в майбутньому будуть побудовані альтернативні газопроводи, термінали для зрідженого газу, або почнеться масштабний видобуток сланцевого газу. Та й сама Росія висловила про припинення транзиту газу через Україну, але це буде в кращому разі через кілька років, якщо буде взагалі.

Однією з таких цілей В. Путіна і є оптимізація та здешевлення проекту «Південний потік» російсько-італійський проект системи газопроводів, що має пройти дном Чорного моря з Новоросійська в болгарський порт Варну (або до Румунії) і далі через Балканський півострів в Італію й Австрію. Цей газопровід може піти через Крим. Іншим є побудова у Криму глибоководних портів з «LNG» терміналами для скрапленого газу і «LPG» танкерів з посадкою 25 метрів. Мета – експорт скрапленого газу до Китаю та інших неєвропейських споживачів газу. Поволі, але неухильно реалізується передбачення Г. Кіссінжера двадцятирічної давності про те, що центр світових впливів, центр політичних впливів переміщається з Північної Атлантики – Європейсько-Американського тандему – у Тихоокеанський басейн – у багатокутник США–Китай–Японія–Південня Корея–Тайвань. Тому Росія хоче підсадити на «газову голку» ще й цей регіон. З Європою це їй вдалося. Однак тепер ЄС це зрозумів і проводить контрзаходи – диверсифікацію поставок енергоносіїв [5].

Отже, події в Україні зараз дуже динамічно розвиваються. Ніхто не очікував такої гострої і навіть неадекватної реакції Росії В. Путіна. По суті він починає руйнувати весь світовий «status quo». Стає очевидним, що ми входимо у світ, в якому Китай стає головною економічною силою. Усі інші геополітичні гравці мусять до цього пристосуватися. Можливо дії режиму В. Путіна є певним кроком у цьому напрямку. Війна, яка зараз йде в Україні, вписана у цей напружений динамічний

трикутник. Картина виглядає так, що війна у Газі, Сирії, Грузії та Україні є однією і тією самою війною – просто це різні театри військових дій однієї війни. Виходячи з цього ми маємо розуміти, що Україна попала між двох «тектонічних плит», які рухаються, які шукають своїх меж, які конкурують між собою тощо [4].

Для вирішення проблеми амбітної, але слабкої Росії, потрібне поєднання рішучості та стриманості. Для ефективного стримування потрібні три речі: чіткі «червоні лінії», перетинання яких неприпустиме (наприклад, напад на члена НАТО), здатність відповісти так, що втрати переважать всі очікувані вигоди для агресора. Військова сила і економічні методи впливу у вигляді санкцій – невід’ємні інструменти зовнішньої політики тощо.

Що стосується відповіді Заходу на подібні кроки Москви, то вона не буде швидкою, оскільки на сьогодні Захід все ще перебуває в зоні комфорту і може дозволити собі закривати очі на те, що відбувається в Україні. Проте, ця зона поступово скорочуватиметься в міру того, як В. Путін буде далі намагатися дестабілізувати ситуацію. При цьому, якщо Європа ще може якось змиритися із захопленням України, то США цього не допустять, оскільки це буде означати, що будь-який їхній союзник на світовій арені, особливо ті країни, які межують з Росією, може отримати ті ж проблеми, які має Україна [11].

Висновок. Місце будь-якої країни у світовій системі формується її залежностями від різних акторів і чинників. Росія залежить від: а) світових фінансових інститутів, які кредитують її неефективну економіку; б) доступу до ринків покупців з обмеженим асортиментом її продукції, де лівову частку займає продаж вуглеводнів, металу, аграрної сировини та експорт зброї; в) відставання у військовій галузі, де домінують США, які досягли критичної переваги в низці напрямів; г) демографічних ризиків, які створили загрозу втрати ряду регіонів РФ. Ці чинники роблять позиції Росії нестійкими в умовах посилення турбулентності світової системи. Тому Москва здійснила спробу змінити баланс сил на свій бік, щоб через переформатування геополітичної конфігурації зміцнити свої позиції (стратегічні та економічні) в Східній Європі, та навіть побудувати альтернативну цивілізацію «російський світ» тощо, де Україна відіграє ключову роль не тільки воріт з Євразії до Європи і навпаки, а й духовно-ідеологічного центру, генетичного, інтелектуального та промислового ресурсу тощо.

Стратегія Росії щодо України визначається такими мотивами. Перше – Росії необхідні економічні активи Південного Сходу України, щоб встигнути закінчити модернізацію армії. Це неможливо без ряду високотехнологічних підприємств України. Крім того, в умовах посилення боротьби за ринки, контроль над Україною зміцнює стійкість економіки Росії. Спроба України закрити свої потреби в енергозабезпеченні сланцевим газом несе Росії потенційні збитки в сотні мільярдів доларів тощо. Звідси випливає логіка дій В. Путіна в Україні. В. Путін розуміє, що в середньостроковій перспективі позиції РФ будуть погіршуватися, оскільки країна дуже залежна від зовнішньої кон’юнктури на сировину. Тому президент РФ пішов «ва-банк», розігруючи українську карту. Окупувавши Крим, В. Путін сфокусував увагу народу і отримав величезний рейтинг.

Росія не може не продовжувати конфлікт доти, поки вона не досягне ситуації «почесного миру» в розумінні

російського президента. Цей сценарій принципово неможливо реалізувати, так що уповільнений конфлікт з періодами загострень на Сході залишатиметься частиною української реальності. Однак, в довгостроковій перспективі Росія швидше за все програє цю боротьбу, тому що її перспективи формують її залежності. На нашу точку зору, «гібридна війна», котра була розв'язана Москвою з метою реінтеграції/розчленування України, наразі потерпіла поразку, однак це не означає, що кремлівські еліти остаточно відмовилися від розіграшу «української карти» в силовому форматі.

Україна з об'єкта, з майданчика глобального протистояння, перетворюється на суб'єкт, на самостійний інструмент. Україна, як мінімум, має місію демонтажу Російської імперії. Як максимум, зацікавлена допомогти Росії здійснити переосмислення і «перезбірку», що дозволить народитися новій Росії. Тобто криза – це і небезпека і можливість одночасно. З аналізу мотивацій попередніх гравців можна зробити низку важливих висновків. По-перше, щоб стати партнером Заходу, іншими словами отримати доступ до його ресурсів, Україна повинна запропонувати абсолютно нову логіку дій. По-друге, головною метою зараз є безпека в Східній Європі аж до Уралу, відповідно, повністю «відгородитися» від Росії в принципі неможливо. Україна тільки тоді стане повноцінним союзником США і ЄС, коли запропонує їм себе в якості гаранта безпеки – наглядача за порядком на території «поштутінської» Росії.

Список використаних джерел

1. Алисон Г., Саймс Д. Россия и Америка: курс на столкновение / Г. Алисон, Д. Саймс // Хвиля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/rossiya-i-amerika-kurs-na-stolknovenie.html>
2. Бучин М., Гетьманчук М., Ільницька У. та ін. Основи теорії міжнародних відносин [Текст]: навчальний посібник / М. Бучин, М. Гетьманчук, У. Ільницька та ін. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – 240 с.
3. Вовканич І. Досвід країн Центральної та Південно-східної Європи на шляху інтеграції в Євросоюз і НАТО / І. Вовканич // Актуальні аспекти реалізації євроінтеграційних прагнень України: Збірник наук. праць. – Ужгород, 2008. – С.44–56.
4. Возняк Т. Світ гібридних війн / Т. Возняк // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznjak/546cd5cfbda51/>
5. Возняк Т. Україна як поле зіткнення світових геополітичних гравців / Т. Возняк // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznjak/531ebe7732e70/>
6. Геополітика. Військово-політичні аспекти [Текст]: навчальний посібник / О. Бойко, Ю. Бураков, С. Власюк та ін. – Львів: ЛІСВ НУ «ЛП», 2008. – 343 с.
7. Горський П. Почему США невыгодно тотальное поражение России в Украине / П. Горский // Хвиля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/pochemu-ssha-nevyigodno-totalnoe-porazhenie-rossii-v-ukraine.html>
8. Кнабе Г. Украина как форпост глобализации в Европе / Г. Кнабе // Хвиля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/ukraina-kak-forpost-globalizatsii-v-evrope.html>
9. Копійка В. В. Європейський Союз: досвід розширення і України / В. В. Копійка // Юридична думка. – Київ, 2005. – 445 с.
10. Кудряченко А. Геополітика [Текст] / Кудряченко А., Рудич Ф., Храмів В. – К.: МАУП, 2004. – 293 с.
11. Романенко Ю. Почему США не допустят захвата Украины Россией / Ю. Романенко // Хвиля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/pochemu-ssha-nedopustyat-zahvata-ukrainyi-rossiiy.html>
12. Шеремет П. Переділ України / П. Шеремет // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/04/14/7022350/>
13. Шотік Т. Війна по-путінськи: бий Україну, щоб Захід боявся / Т. Шотік // Хвиля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/viyna-po-putinski-biy-ukrayinu-shhob-zahid-boyavsya.html>

References

1. Alison G., Saims D. Rosiya i America: kurs na stolknoveniye / G. Alison, D. Sayms // Khvulya [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/rossiya-i-amerika-kurs-na-stolknovenie.html>
2. Buchyn M., Hetmanchuk M., Ilynycka U. ta in. Osnovy teorii mizhnarodnyh vidnosyn [Tekst]: navchalnyi posibnyk / M. Buchyn, M. Hetmanchuk, U. Ilynycka ta in. – Lviv: Akademiya suhoputnyh vijsk, 2010. – 240 s.
3. Vovkanych I. Dosvid krajin Centralnoyi ta Pivdenno-shidnoyi Yevropy na shlyahu integracii v Yevrosoyuz i NATO // Aktualni aspekty realizacii yevrointegracijnyh pragnen Ukrainy: Zbirnyk nauk. prac. – Uzhhorod, 2008. – S.44–56.
4. Voznyak T. Svit hibrydnyh vijn / T. Voznyak // Ukrainska pravda [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznjak/546cd5cfbda51/>
5. Voznyak T. Ukraina yak pole zitknennya svitovyh geopolitychnyh hravciv / T. Voznyak // Ukrainska pravda [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznjak/531ebe7732e70/>
6. Heopolytika. Viiskovo-politychni aspekty [Tekst]: navchalnyi posibnyk / O. Boiko, Iu. Burakov, S. Vlasjuk ta in. – Lviv: LISV NU «LP», 2008. – 343 s.
7. Horskii P. Pochemu SSHA nevyhodno totalnoie porazhenie Rosii v Ukraine / P. Horskii // Khvulya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/pochemu-ssha-nevyigodno-totalnoe-porazhenie-rossii-v-ukraine.html>
8. Knabe H. Ukraina kak forpost hlobalizacii v Yevrope / Knabe H. // Khvulya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/ukraina-kak-forpost-globalizatsii-v-evrope.html>
9. Kopyyka V. V. Yevropeiski Soiuz: dosvid rozshyrennia i Ukraina. – K.: Yurydychna dumka, 2005. – 445 s.
10. Kudriachenko A. Heopolytika [Tekst] / A. Kudriachenko, F. Rudych, V. Hramov. – K.: MAUP, 2004. – 293 s.
11. Romanenko Yu. Pochemu SSHA ne dopustiat zahvata Ukrainy Rosiiej / Yu. Romanenko // Khvulya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/pochemu-ssha-nedopustyat-zahvata-ukrainyi-rossiiy.html>
12. Sheremet P. Peredil Ukrainy / P. Sheremet // Ukrainska pravda [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/04/14/7022350/>
13. Shotik T. Viyna po-putinski: byi Ukrainu, shchob Zahid boiavsya / T. Shotik // Khvulya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/viyna-po-putinski-biy-ukrayinu-shhob-zahid-boyavsya.html>

Chernyk P. P., Phd in Political Sciences, Assistant Professor, Head of the Foreign Languages and Military Translation Department, National Army Academy named after hetman Petro Sahajdachnyj (Ukraine, Lviv), perto.chernyk@ukr.net

Current Ukrainian–Russian opposition in global geopolitics

The paper comprehensively analyzes the geopolitical aspects of Russian intervention in Ukraine in spring 2014. It is proved the geopolitics of Ukraine plays a key role in Russia's efforts to restore own status as a world power state as well as to affect the global balance. It is defined the geostrategic goals set by the Russian Federation, haven't been implemented. The possible scenarios of conflict and its consequences for the contemporary international system are considered. It is determined that despite the systemic threats caused by confrontation inside the state, Ukraine has a unique chance to become a full-fledged object of the world policy on a new stage of development. The research methodology is composed of the sciences of geopolitics and international relations theory.

Keywords: geopolitical situation, global balance of power, geostrategic goals, national interests, international system.

Чернык П. П., кандидат политических наук, доцент, начальник кафедры иностранных языков и военного перевода, Национальная академия сухопутных войск им. гетмана Петра Сагайдачного (Украина, Львов), perto.chernyk@ukr.net

Сегодняшнее украинно–российское противостояние в разрезе глобальной политики

Комплексно проанализированы геополитические аспекты российской интервенции в Украину весной 2014 года. Доказано, что геополитическое положение Украины играет ключевую роль не только в стремлении России восстановить свой статус в качестве мировой сверхдержавы,

но і в цілому впливає на стабільність балансу міжнародних сил. Виявлено, що геостратегічні цілі, в тому вигляді, в якому їх ставила перед собою Російська Федерація, сьогодні не реалізовані. Розглянуті можливі сценарії розвитку конфлікту і його наслідки для сучасного укладу міжнародної системи. Визначено, що, незважаючи на системні загрози, які несе дане протистояння українському державству, саме з цього конфлікту Україна має унікальний шанс перетворитися в суб'єкт в повноцінний об'єкт міжнародної політики і перейти на якісно новий етап розвитку. Методологічний інструментарій дослідження складає досягнення таких наук як геополітика і теорія міжнародних відносин.

Ключові слова: геополітичне положення, міжнародний баланс сил, геостратегічні цілі, національні інтереси, міжнародна система.

УДК 327(438):316.654(477)

Процюк М. В.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці),
marichka.protsyuk@gmail.com

МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Розглядається міжнародний імідж Республіки Польща з точки зору етнічної, політичної, економічної, туристичної, мас-медійної та соціологічної складових. Мета наукової розвідки – проаналізувати особливості формування і підтримки позитивного міжнародного іміджу Польщі у світі загалом та в Україні зокрема, особливо у світлі сучасних подій. Автор характеризує імідж Польщі в Україні через призму історичного минулого, що і сьогодні має відображення у вигляді існування стереотипів і упереджень. Акцентується увага на відмінностях у ставленні українців до поляків залежно від регіонального та вікового критерію. Також розкриваються характерні риси висвітлення подій, явищ і процесів, що мають місце у Польщі, в українських друкованих виданнях. Автор порівнює та аналізує дані численних соціологічних опитувань на тему ставлення українців до поляків.

Ключові слова: міжнародний імідж Польщі, «м'яка сила», стереотипи, засоби масової інформації, публічна дипломатія, громадська думка, соціологічне опитування.

У процесі підготовки до вступу в Європейський Союз та Північно-Атлантичний альянс наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. Польща почала приділяти значну увагу позитивному позиціонуванню себе на міжнародній арені. Такий стратегічний державний підхід дав свої плоди, адже Польща сьогодні – член європейського та євроатлантичного інтеграційних об'єднань, надійний міжнародний партнер, держава Центрально-Східної Європи, яка, зважаючи на темпи свого економічного розвитку, практично не відчула кризи 2008 року, продовжуючи нарощувати показники ВВП.

Сьогодні промоція Польщі провадиться комплексно, багатовекторно, охоплюючи всіх її міжнародних партнерів. Значна увага також приділяється підтримці позитивного образу Польщі в Україні як сусідній державі, що не є членом ЄС, проте рухається у напрямку європейської інтеграції. Саме тому тема даної наукової розвідки є досить актуальною.

Мета роботи – проаналізувати особливості формування і підтримки міжнародного іміджу Польщі у світі загалом та в Україні зокрема, особливо у світлі сучасних подій.

Питанню міжнародного іміджу Польщі присвятили свої праці чимало науковців. Серед них такі польські дослідники, як Н. Рябінська, Д. Фоміна, Д. Конечна, К. Шпаковський та інші. В свою чергу, М. Прокоп, Л. Зашкільняк, Л. Бублик стали тими, хто досліджував цю проблематику з українського боку. Однак комплексному дослідженню іміджу Польщі в Україні з точки зору

етнічної, політичної, економічної, туристичної та мас-медійної складових не приділялася належна увага.

Після того, як восени 2015 року до влади у Польщі прийшов новий уряд, сформований консервативною партією «Право і справедливість», який почав ряд конституційних та законодавчих змін, чим спровокував в державі найбільші за 25 років вуличні протести незгодних з політикою, відносини Польщі з ЄС суттєво погіршилися. Про це свідчить звинувачення Єврокомісією керівництва Польської держави у порушенні Конституції, підриві засад демократії та наступі на свободу слова (поширення контролю за суспільними ЗМІ) [11; 16].

У зв'язку з цим, як зазначає українське видання «УкрІнформ», «у нинішній ситуації Польща на фоні погіршення відносин з ЄС намагатиметься компенсувати це посиленням регіонального співробітництва... Воно передбачає активну співпрацю з країнами від Балтійського до Чорного й Адріатичного морів. Не останнє місце в ній посидатиме співпраця з Україною, яка безумовно залишатиметься основним стратегічним партнером Варшави на Сході» [11].

В цьому світлі українська преса рясніє яскравими заголовками типу «Уряд Польщі шукає західне PR-агентство для покращення свого іміджу» [16]. Та й власне польська преса, а саме, Інтернет-видання «Wirtualnemedia.pl», цитуючи експерта з іміджевих стратегій А. Лашина, зазначає, що «те, що коїться у державі після приходу «Права і справедливості» до влади – це руйнація іміджу, що будувався протягом двох десятиліть. Польща ще ніколи не мала такого фатального іміджу у медійних колах та серед «decision makers» та «opinion leaders», як сьогодні. Найгірше в цій ситуації – виключно негативні публікації західних медіа на тему Польщі» [2].

Розвиває цю думку креативний директор польської агенції «Амбасада» В. Короблевський, вважаючи, що «велика частина т.зв. «голосів закордонних медіа» – це тексти, написані у польських редакціях, а потім переказані і цитовані в іноземних медіа без подання прізвища автора» [2]. Тому нинішній імідж Польщі за кордоном, цілком ймовірно, є справою рук самих же польських журналістів, «мисливців за сенсаціями», незважаючи на те, які результати це принесе Польщі і який удар по державному іміджу завдасть.

Однак імідж держави – це далеко не тільки імідж її політиків, хоч і ним не можна нехтувати. Це характерні риси, які роблять її впізнаваною та винятково привабливою з-поміж решти держав світу. Створення і підтримка позитивного іміджу держави на міжнародній арені є довготривалим процесом, який потребує стратегічного планування, продуманих кроків та узгоджених дій всіх відповідальних осіб й організацій.

Так, адже міжнародним іміджем Польщі та його різносторонніми складовими займається нині кілька десятків різноманітних державних та недержавних інституцій, структур. Тому загальної суми, яка витрачається на підтримку позитивного іміджу держави у світі, не знає достовірно навіть польський уряд. Однак йдеться про зовсім нечітку, проте немалу суму у 100–200 млн. злотих [9].

Як критично зауважує В. Смочинський, гроші йдуть звичай на те, що та чи інша інституція вважає за необхідне рекламувати, але що і так не потребує зайвої реклами – наприклад, відомі артисти. Часто йдеться про